

ISSN (E): 2181-4570

“Bolalarda ilk matematik tasavvurlarni shakllantirishda MTT, oila va maktab bilan hamkorlik”

Yusupova Adolat Botirjon qizi

Namangan viloyati Chortoq tumani 17DMTT tarbiyachisi

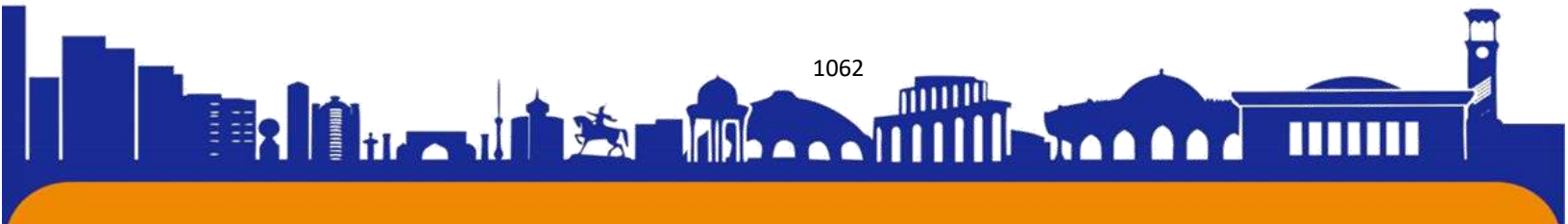
Annotatsiya: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik toifalarga o'z-o'zidan qiziqish ko'rsatishi bilan bog'liq: miqdor, shakl, vaqt, makon, bu ularga narsalar va vaziyatlarni yaxshiroq boshqarishga, ularni bir-biri bilan tartibga solishga va bog'lashga yordam beradi, shakllanishiga hissa qo'shadi.

Kalit so'zlar: MTT, matematik, tasavvur, bilim, ko'nikma, ruhiy, geometrik, faoliyat, o'lchovlar, bola.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni matematika tayyorlashda bolalarni sanashga o'rgatish, birinchi o'nlikdagi miqdor va son haqida g'oyalarni rivojlantirish, ob'ektlarni teng qismlarga bo'lish bilan bir qatorda vizual tarzda taqdim etilgan to'plamlar bilan operatsiyalarga katta e'tibor beriladi, shartli o'lchovlar yordamida o'lchovlar amalga oshiriladi. bo'shashgan va suyuq jismlarning hajmi, bolalarning ko'zlarini rivojlantirish, ularning geometrik shakllar, vaqt haqidagi g'oyalari, fazoviy munosabatlar haqida tushunchani shakllantirish.

Bunday vazifalar majmuasi matematik rivojlanish dasturi bo'lib, maktabgacha yoshdagi bolalarga miqdoriy va boshqa munosabatlarni chuqurroq tushunishni ta'minlaydi va matematik fikrlash va nutqni yanada takomillashtirish uchun asos yaratadi. Bularning barchasi bolalarning aqliy rivojlanishiga va ularni maktabga muvaffaqiyatli tayyorlashga yordam beradi.

Boshlang'ich sinflarda bolalarning muvaffaqiyatli ta'lim olishi bolaning tafakkurining rivojlanish darajasiga, bilimlarini umumlashtirish va tizimlashtirish, turli muammolarni ijodiy hal qila olish qobiliyatiga bog'liq. Rivojlangan matematik fikrlash bolaga nafaqat atrofdagi zamonaviy dunyoda harakat qilish va o'zini ishonchli his qilishiga yordam beradi, balki uning umumiy aqliy rivojlanishiga ham hissa qo'shadi. Bu ta'lim va tarbiyani tashkil etish shakliga qo'yiladigan asosiy talabni - bolaning har bir yosh bosqichida unga mavjud bo'lgan bilimlarning maksimal miqdorini o'zlashtirishini ta'minlash uchun boshlang'ich matematik tasavvurlarni shakllantirish

bo'yicha mashg'ulotlarni iloji boricha samarali qilishdir. progressiv intellektual rivojlanishni rag'batlantirish.

O'qituvchi haftada 2-3 marta sinfda va sinfdan tashqari bolalarda elementar matematik tushunchalarni rivojlantirish bo'yicha ishlarni tashkil qiladi. Sinflar bir mavzu bilan birlashtirilgan bir nechta qismlardan iborat. Yil davomida mashg'ulotlarning davomiyligi va intensivligi asta-sekin o'sib boradi. Har bir darsning tuzilishi 1-3 daqiqa davom etadigan ruhiy va jismoniy stressni bartaraf etish uchun tanaffusni ta'minlaydi. Bu nutq hamrohligi yoki "barmoq gimnastikasi", ko'z mashqlari yoki dam olish mashqlari bilan dinamik mashq bo'lishi mumkin. Har bir darsda bolalar matematik bilimlarini mustahkamlash uchun turli xil harakatlarni bajaradilar.

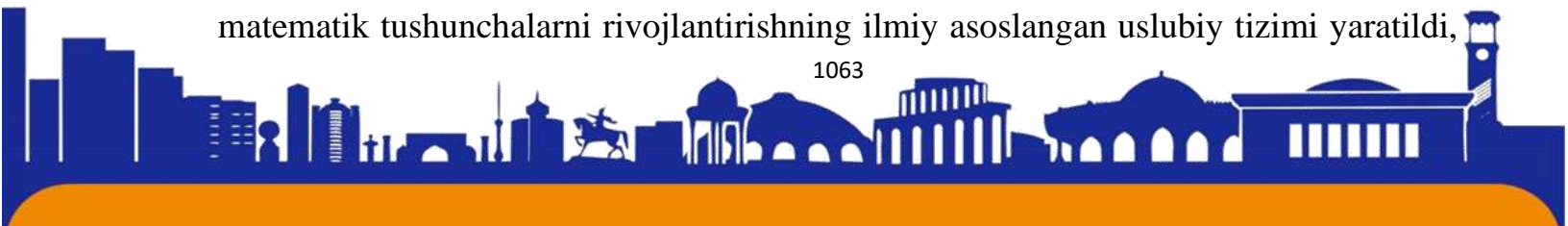
Matematika darslarida pedagoglar metodlar (og'zaki, ko'rgazmali, o'yin) va usullardan (hikoya, suhbat, tavsif, ko'rsatma va tushuntirish, bolalar uchun savollar, bolalarning javoblari, namunalar, haqiqiy narsalarni ko'rsatish, rasmlar, raqamli kartalar, raqamlar, didaktik harakatlar) foydalanadilar.

Ta'limning barcha usullari va usullaridan, shakllaridan kompleks foydalanish asosiy vazifalardan birini - maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik tayyorgarligini amalga oshirish va ularning tafakkurini rivojlantirishni maktabda matematikani muvaffaqiyatli o'zlashtirish uchun etarli darajaga olib chiqishga yordam beradi. Matematika darslarini tashkil qilish va o'tkazishda har doim bolalarning yoshini va har bir bolaning individual xususiyatlarini eslab qolish kerak. Shuning uchun har bir yosh guruhini batafsilroq ko'rib chiqish va uni matematikani o'qitishda foydalanish maqsadga muvofiq bo'lgan usul va usullar bilan bog'lash kerak.

Bolalarni maktabga tayyorlashning eng muhim va dolzarb vazifalaridan biri bu maktabgacha yoshdagi bolalarning mantiqiy fikrlash va kognitiv qobiliyatlarini rivojlantirish, ularda boshlang'ich matematik tushunchalar, ko'nikma va malakalarni shakllantirishdir.

Matematika bo'yicha dastur matematik tushunchalar va qobiliyatlarni, mantiqiy fikrlashni, aqliy faoliyatni, zukkolikni rivojlantirish va shakllantirishga qaratilgan, ya'ni. oddiy umumlashmalar, taqqoslashlar, xulosalar qilish, ba'zi hukmlarning to'g'riligini isbotlash, nutqning grammatik jihatdan to'g'ri burilishlarini qo'llash qobiliyati.

Hozirgi vaqtda olimlar va amaliyotchilarning sa'y-harakatlari bilan bolalarda matematik tushunchalarni rivojlantirishning ilmiy asoslangan uslubiy tizimi yaratildi,

muvaffaqiyatli faoliyat ko'rsatmoqda va takomillashtirilmoqda. Uning asosiy elementlari - ishni tashkil etishning maqsadi, mazmuni, usullari, vositalari va shakllari bir-biri bilan chambarchas bog'liq bo'lib, bir-birini shart qiladi.

Ular orasida etakchi va hal qiluvchi maqsaddir, chunki u bolalar bog'chasi tomonidan jamiyatning ijtimoiy buyurtmasini bajarishga, bolalarni maktabda fan asoslarini (shu jumladan matematika) o'rganishga tayyorlashga olib keladi.

O'rganish rivojlanishga olib keladi. Maktabgacha yoshdagi bolalarning yosh imkoniyatlarini hisobga olgan holda oqilona tuzilgan ta'lim sharoitida ularda individual matematik tushunchalar haqida to'liq g'oyalarni shakllantirish mumkin. Shu bilan birga, o'rganish rivojlanishning ajralmas sharti sifatida qaraladi, bu esa o'z navbatida matematik tasvirlar va mantiqiy operatsiyalarning faol shakllanishi bilan bog'liq boshqariladigan jarayonga aylanadi. Bunday yondashuv bilan o'z-o'zidan paydo bo'ladigan tajriba va uning bolaning rivojlanishiga ta'siri e'tibordan chetda qolmaydi, balki maqsadli o'rganishga etakchi rol beriladi.

Matematik rivojlanish deganda, matematik tasavvurlar va ular bilan bog'liq mantiqiy operatsiyalarning shakllanishi natijasida yuzaga keladigan shaxsning bilish faoliyatidagi siljishlar va o'zgarishlar tushunilishi kerak. Matematik tasavvurlarni shakllantirish - bu dastur talablarida nazarda tutilgan aqliy faoliyatning bilimlari, usullari va usullarini uzatish va o'zlashtirishning maqsadli va tashkiliy jarayoni. Uning asosiy maqsadi nafaqat maktabda matematikani muvaffaqiyatli o'zlashtirishga tayyorgarlik ko'rish, balki bolalarni har tomonlama rivojlantirishdir.

Bolalar bog'chasi bilan maktab pedagoglarining o'zaro aloqa o'rnatishlaridan ko'zlangan asosiy maqsad bolalarni zamon talabiga javob beradigan darajada maktab ta'limiga tayyorlash uchun o'quv tarbiyaviy ishlar bo'yicha maktab bilan bog'cha o'rtasida mustahkam aloqa o'rnatish, bolalarning maktabda muvaffaqiyatli o'qib ketishlari uchun bolalar bog'chasi va maktabda olib borilayotgan ta'lim-tarbiyaviy ishlarni chuqur tahlil -qilib, bu sohada yuqori natijalarga erishishdir.

Bolalar bog'chasi bilan maktab o'rtasidagi aloqaning mazmuni va shakllari yuqoridagi vazifalarga qarab belgilanadi.

Bolalar bog'chasi bilan maktab pedagogik tashviqot, metodik va amaliy masalalar yuzesidan bir-biri bilan aloqa bog'laydi. Pedagogik tashviqot ishlari bolalar bog'chasi maktabga tayyorlov guruhi tarbiyachisining va birinchi sinf o'qituvchisini bog'chaning maktabga tayyorlov guruhida va birinchi sinfda olib boriladigan ta'lim-

tarbiyaviy ishlar vazifasi bilan tanishtirishni, maktabga tayyorlov guruhi va 1 sinf dasturi mazmunini, tayyorlov guruhi bolalari va maktabdagi 1 sinf o'quvchilarining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganishni taqozo etadi. Mana shunday usulda ish olib borilganda o'qituvchi va tarbiyachilar maktabni 1 sinf va bog'chani tayyorlov guruhidagi bolalarga xos bo'lgan yosh xususiyatlarini, ularning ruhiy tabiatini, aqliy va ijtimoiy rivojlanishlarini tushunib, ularni maktabga tayyorlov masalalarini yaxshiroq anglab olishlarida yordam beradi.

Bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan pedagogik jarayon murakkab va rang-barangdir. Tarbiya masalalari ta'lim-tarbiya ishining tashkiliy shakllari, bolalar faoliyatining har xil turlari: faoliyatlarda ta'lim berish orqali, ijodiy va qoidal o'yinlar, bolalarning mustaqil faoliyatlari, ularning o'z mehnati va kattalar mehnati bilan tanishtirish orqali, o'z-o'ziga xizmat qilish, sayrlar o'tkazish, gigienik tadbirlar orqali amalga oshiriladi.

Ta'lim-tarbiya ishlarini muvaffaqiyatli amalga oshirish MTTdagi pedagogik jarayonni, har bir faoliyat turini to'g'ri tashkil etishga bog'liq. Bolalar tevarak-atrofdagi hayot va tabiat bilan tanishish, nutqni o'stirish va savod o'rganish, matematika, jismoniy madaniyat, tasviriy faoliyat, musiqa bo'yicha eng oddiy tasavvur va bilimlarni, malaka va ko'nikmalar sistemasini egallab oladilar.

Bolalar egallab olishlari kerak bo'lgan bilim, malaka va ko'nikmalar MTT dasturida belgilab berilgan bo'lib, u bolalarning umumiy rivojlanishida va ularni maktab ta'limiga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Qodirova F.R., Qodirova R.M. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilni o'rgatish metodikasi. –T.: Sano-Standart, 2018.
2. Abdullayeva N. Maktabgacha ta'limga variativ yondashuv asosida takomillashtirish. Ped. fan. nom... diss. –T.: 2020. – 164 b.
3. Кларин М. В. Инновационные модели обучения в зарубежных педагогических поисках. –М.: «Арена», 1994. Qodirova F.R., Qodirova R.M. "Maktabgacha yoshdagi bolalarga ikkinchi tilni o'rgatish metodikasi", O'quv-metodik qo'llanma, -T.: 2019.
4. O'zbekiston respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan davlat talablarini tasdiqlash haqida O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim vazirining buyrug'i. 2018- yil 18 –iyun.

ISSN (E): 2181-4570

5. “Ilk qadam” Maktabgacha ta’lim muassasasining Davlat o’quv dasturi.
//Mualliflar: I.V. Grosheva, L.G.Evstafeva, D.T.Maxmudova, SH.B.Nabixanova,
S.V.Pak, G.E.Djanpeisova.- Toshkent, 2018.-59 b.
6. Qodirova F. Pedagog kadrlarga yangi pedagogik texnologiyalar
haqida.//Til va adabiyot ta’limi. 2020. 4-son. 9-10-b.

